

Att gräva där man står och vidga perspektivet

Under de fyra år jag jobbat med *Finsk Tidskrift* har en av höjdpunkterna varit att läsa de årligen återkommande prosa-, poesi- och barnboksöversikterna av den finlandssvenska utgivningen. Vissa mönster och teman återkommer år efter år medan andra sakta har smugit sig på, och sällan sker skarpa brott från ett år till ett annat. Exempelvis har åren av pandemi och allt som hör därtill inte ännu lämnat ett uppenbart avtryck i litteraturen. Maria Lassén-Seger noterar i prosaöversikten att pandemin endast omnämns i några verk och i stället är det lokalhistoriskt förankrad litteratur som dominerar fjolårsutgivningen. Men såsom Lassén-Seger konstaterar är detta kanske just ett utslag av år av stillasittande och påtvunget lugn, och eventuellt har författarna därför fördjupat sig i den egna platsen och historien. Jenny Jarlsdotter Wikström är inne på en liknande tolkning i poesiöversikten och ser ett behov av historisering i poesiutgivningen. Detta är kopplat till den övergripande tendensen till teckentydning av naturfenomen i den något magra fjolårsutgivningen av poesi som endast bestod av åtta verk.

Om det historiska inslaget kan ses som ett återkommande tema som förstärkts av pandemin, visar barn- och ungdomsboksutgivningen på hur andra utvecklingar har trappats upp. Mia Österlund visar i barnboksöversikten att 2021 års utgivning svarat på krav om en inkluderande och demokratisk barn- och ungdomslitteratur och inkluderat bruna barn i en icke tidigare skådad omfattning. Andra

saker består dock år efter år, nämligen att den finlandssvenska barnlitteraturen är av allra högsta klass.

En av fjolårets mest uppmärksammade och vackert formgivna böcker, *Galanterna* av Mia Franck, är just ett exempel på att gräva där man står. I sin essä berättar Franck inledningsvis hur mormorsmodern Dagmar inspirerade till berättelsen om kvinnors villkor och könsöverskridande praktiker i det tidiga 1900-talets Helsingfors. Centralt för romanen blev dock inte den verkliga personen Dagmar utan kvinnors möjligheter och rörelser i tid och rum. Franck reflekterar kring detta samt vilka friheter hon själv tog att ändra på historiska skeenden.

I sin essä introducerar Annelie Bränström-Öhman läsaren för tygspår i litteraturen. Med avstamp i klädkoden för disputationsakten vid Åbo Akademi, eller snarare sina egna bryderier kring att försöka tyda denna kod, diskuterar Bränström-Öhman sammanflätningar mellan tyger och texter i modern litteratur. Förutom ÅA:s klädkod står även Catharina Gripenbergs diktsamling *Handbok att bära till en dräkt* samt Anne Boyers essäsamling *Garments Against Women* i fokus.

I Anna Biströms essä får läsaren stifta bekantskap med ett annat sätt att närma sig litteraturen, nämligen genom digitala och kvantitativa metoder. Biström diskuterar hur digitala resurser och kvantitativa metoder kan berika litteraturforskningen, samt vilka frågor dessa metoder kan besvara – och inte besvara. Med exempel ur sin egen forskning om finländska författare som skrev på svenska 1830–1930 visar Biström hur olika författares spridning och eftermäle kan studeras med hjälp av digitala resurser, och vilka ytterligare frågor de ger upphov till.

I numret publicerar vi även Margaretha Ullströms *lectio praecursoria* för doktorsavhandlingen *Folkhemsideologi i svensk ungdomslitteratur. En 1900-talsstudie* (Åbo Akademi 2022). Avhandlingen är en diskursanalytisk studie av svenska ungdomsromaner under hela 1900-talet, och syftet med *lection* är att vidga perspektivet till våra dagar. Med hjälp av ett diskursanalytiskt angreppssätt visar Ullström att vissa mönster och teman har bestått sedan 1900-talet, men även att 2000-talets ungdomslitteratur har tagit sig nya uttryck, såsom en förändrad blick på kvinnokroppen i form av så kallad kroppsaktivism.

Förutom dessa spännande översikter och essäer erbjuder även Granskaren på gedigna analyser av nyutkommen litteratur. Vi vill även uppmärksamma läsarna på den vackra pärmbilden av Sanna Mander, som är en av Finlands ledande illustratörer. Med numret önskar vi er en skön sommar och härliga lästunder!

Hanna Lindberg

Raseborg, 30.5.2022